

Prof. Mirosław Bańko
Za bary z językiem

Prof. Andrzej Karpiński
Wspomnienia z życia
w trzech ustrojach

Adrian Nowakowski
– pielęgniarz nagrodzony
w Sztokholmie

Kornel Wawrzyniak
Ostatnie Pokolenie
– przyklejeni do asfaltu

**Bogdan
Święczkowski**

**Rzeźnik
sprawiedliwości**

Czytajcie książki ISKIER

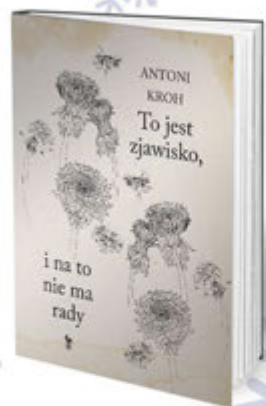
**PUSZCZA. OPowieści
KAMPINOSKIE**
Lechosław Herz

**POWIDOKI
CODZIENNOŚCI**
Roch Sulima

**PALCIE RYŻ
KAŻDEGO DNIA**
Marek Hłasko

**TO JEST ZJAWISKO,
I NA TO NIE MA RADY**
Antoni Kroh

**DOM POD
WIECZNYM PIÓREM**
Jan Polewka

**ANTONI PATEK. ZEGARMISTRZ
KRÓLÓW. ŚLADAMI ŻYCIA**
Beniamin Czapla

Grand Press obroniony

W imponującym rozmachem i nowoczesnością Muzeum Historii Polski po raz pierwszy wręczono najważniejsze nagrody dziennikarskie Grand Press. Tytuł Dziennikarza Roku 2024 trafił do Andrzeja Andrysiaka, prezesa Stowarzyszenia Gazet Lokalnych i wydawcy „Gazety Radomszczańskiej”. Tytuł dla laureata tym cenniejszy, że przyznaje go samo środowisko dziennikarskie. W tym roku głosowało 88 polskich redakcji prasowych, radiowych, telewizyjnych i internetowych. Wyróżniając Andrzeja Andrysiaka, doceniliśmy także to, że media lokalne mają najtrudniej. Tam sprawdza się siła charakterów i wierność zasadom. Wielu dziennikarzy lokalnych patrzy na ręce władzy i nie daje się omamić dobrami materialnymi w zamian za lukrowanie rzeczywistości. Nie ulega naciskom samorządowców i powiązanego z nimi biznesu. To oczywiście część tego środowiska. Najwartościowsza. Niestety, w Polsce nie ma systemu, który by umacniał i popularyzował takie postawy. W tym roku członkiem jury Grand Press był świetnie

znany naszym czytelnikom Robert Walenciak, który wręczył pierwszą w 28-letniej historii konkursu nagrodę w kategorii dziennikarstwo lokalne i regionalne. Widzowie TVN 24, która prowadziła transmisję gali na żywo, mogli po raz pierwszy w tej stacji zobaczyć przemawiającego Roberta.

Szczególnie miło jest mi poinformować, że wśród nominowanych do Grand Press 2024 był nasz bardzo zdolny kolega. Kornel Wawrzyniak, jako jeden z piątki, dostał nominację w kategorii publicystyka za tekst „Centralne Polityczne Kuglarstwo”. Przyznając nagrody, jury kierowało się wybitnymi walorami warsztatowymi, indywidualnym charakterem materiału oraz najwyższymi standardami dziennikarstwa. Kornelowi i wszystkim laureatom oraz nominowanym gratuluję tych zasłużonych wyróżnień.

A mogło już nie być Grand Press ani tych nagród.

W ubiegłym roku doszło do próby wrogiego przejęcia konkursu. Na szczęście przy wsparciu dużej części środowiska nie udało się zagrabić dorobku Andrzeja Skworza, inicjatora i wieloletniego animatora tych cennych wyróżnień. Mam nadzieję, że jeszcze przyjdzie czas na docenienie tego, co zrobił dla naszego środowiska.

Od ubiegłego roku konkurs organizuje Fundacja Grand Press z Weroniką Mirowską na czele. Jej dzielności i wielkim umiejętnościom zawdzięczamy to, co najlepsze w tych nagrodach.

PIERWSZA KSIĄŻKA W POLSCE WYDANA PO WYBORACH

Błyskotliwa analiza amerykańskiej duszy i politycznych wyborów

Jak kupić, s. 16

BAKOWSKI

CZYTAJ I WSPIERAJ

Drodzy Czytelnicy!

Dzięki Wam wydajemy PRZEGLĄD i kolejne książki.
Jesteśmy WSPÓLNOTA ludzi, których łączą poglądy.
Podobnie myślimy i widzimy świat.
Mamy własne zdanie.
Jesteśmy niezależni od polityków i biznesu.
Razem możemy realizować nowe ciekawe pomysły.

Jeśli chcesz i możesz pomóc, prosimy o darowizny na konto:
72 1090 2851 0000 0001 2023 9821
Fundacja Oratio Recta
Każda wpłata ma znaczenie!

W NUMERZE

KRAJ

- 8 Rzeźnik sprawiedliwości**
Pisowski cyngiel prezesem TK
- 12 Terror hysterii czy głos rozsądku?**
Czego naprawdę chce Ostatnie Pokolenie
- 18 Romanowski, oddaj 100 milionów**
Test na sprawczość Tuska
- 20 Finis Europae?**
– rozmowa z prof. Andrzejem Karpińskim
- 38 Zabawy czy za bary z językiem?**
– rozmowa z prof. Mirosławem Bańką
- 42 Ziemia dla rolników**
Dzierżawa gruntów z KOWR się opłaca

OPINIE

- 24 Feng Zhang**
Co powiedziałyby Konfucusz
o amerykańsko-chińskiej rywalizacji?

ZAGRANICA

- 28 Nowy rozdział dla Syrii, epilog dla Asada**
Upadek reżimu, ale co dalej?
- 31 Klótnia to kwestia czasu**
Trump i Musk – duet wybuchowy
- 34 Sycylia przeciw mafijnym magnesom**
Korespondencja z Sycylii

SPORT

- 36 Pożegnania i pocieszenia**
Brychczy – hanys w Legii

KULTURA

- 46 Wspaniałego Stańczyka mieliśmy**
Stanisław Tym scenę miał we krwi
- 50 Głos po matce**
Kurzak – śpiewaczka z talentem aktorskim
- 53 Culturalia**
- 66 11. Ogólnopolskie Biennale**
„Pejzaż ludzki”

ZDROWIE

- 54 Stefania lubi mówić nie**
– rozmowa z Adrianem Nowakowskim

OBSERWACJE

- 58 Mizofonia, czyli tortury dźwiękiem**
Miliony cierpiących, lekceważony problem

FELIETONY I KOMENTARZE

- 3 Jerzy Domański**
Grand Press obroniony
- 19 Jan Widacki**
Prawo karne w państwie prawa
- 27 Roman Kurkiewicz**
Nie wyrażam zgody
na pociągnięcie mnie do odpowiedzialności
- 45 Tomasz Jastrun**
Zapamiętamy to
- 49 Wojciech Kuczok**
Zegar apokalipsy

34

ZAGRANICA

SYCYLIA PRZECIW MAFIJNYM MAGNESOM

Korespondencja z Sycylii

50

KULTURA

GŁOS PO MATCE

Kurzak – śpiewaczka z talentem aktorskim

54

ZDROWIE

STEFANIA LUBI MÓWIĆ NIE

– rozmowa
z Adrianem Nowakowskim

Projekt okładki: Iza Mierzejewska

f Spacerniak czeka

Red. Jerzy Domański obiecuje: „Spacerniak czeka”. Donald Tusk też konkretnie obiecał (konkret nr 22) postawienie Zbigniewa Ziobry przed Trybunałem Stanu. W listopadzie 2023 r. Ziobro

nabijał się z trybuny sejmowej: „Mam nadzieję, że nie okażecie się fujarami”. Im dłużej rząd Donalda Tuska zwleka z ukaraniem poprzedników, tym bardziej wydaje mi się prawdopodobne, że działa tak samo jak poprzednicy. Piękna gadka w gębie, a państwowe złoto w prywatnej kieszeni. Bo gdyby sami robili to, co poprzednicy, a któregoś ważnego złodzieja wsadzili do więzienia, to inni z poprzedniej bandy głośno wskazywaliby konkretne nieprawidłowości i wykroczenia rządzących. Towarzysze z poprzedniej pafii (pafia, czyli Partia maFIA) są doświadczeni, mają wprawne oko i widzą wyraźnie to, czego nie dostrzegają zwykli obywatele. W tym samym numerze „Przeglądu” jest cytata Jacka Żakowskiego o Danielu Obajtku: „Kto lub co chroni teraz Daniela Obajtka? I czy rok to naprawdę za mało, by dołączył do Palikota?”.

Józef Brzozowski

f Bez rozliczenia PiS nie naprawimy Polski

Teraz rozliczają PiS, a później będzie rozliczana „uśmiechnięta koalicja”. Najpierw przez wyborców, a później przez następne komisje. Mnie naprawdę nie interesują komisje, interesuje mnie, kiedy wreszcie wprowadzone w życie zostanie 12 obietnic Tuska z 2007 r. i oczywiście 100 obietnic z 2023 r. Dopiero wtedy Polska będzie naprawiona. A co do rozliczeń, to była okazja postawić Ziobrę przed Trybunałem Stanu. I co? Kopacz i Sikorski nie pojawili się w Sejmie, gdy było głosowanie. Wciąż nie wiem dlaczego.

Waleria Lubner

O czym mówić przy tak niskiej jakości kadr w ministerstwach! Skoro w MEN z sześciu osób kierownictwa (w tym czworga posłów) nikt nie miał do czynienia ze zwykłą szkołą od swojej matury (wśród nich oskarżona Joanna Mucha, znana z „sukcesów” w Ministerstwie Sportu), skoro minister Leszczyńska od zdrowia jest nauczycielem metodykiem od polskiego, nie wspominając już o Wieczorku, Gawkowskim i Gduli, którzy są obrazem lewicowej nędzy i rozpacz w rządzie, ani o pani Hennig-Klosce od Hołowni od środowiska. Czy naprawdę w wielkim gronie anty-PiS (pół Polski!) nie było i nie ma nikogo o lepszych kwalifikacjach do kierowania ministerstwami?

Włodzimierz Zielić

ZDJĘCIE TYGODNIA

Ranny w izraelskim bombardowaniu czeka przed szpitalem Al-Najjar w Rafah w Strefie Gazy, 13 marca 2024 r. Jedno ze zdjęć roku AFP.

53% kobiet lubi lub bardzo lubi czytać, w przypadku mężczyzn odsetek ten wynosi 36% (**raport Biblioteki Narodowej**).

Ponad **400 mld zł wypłacanych jest rocznie z bankomatów**. Wychodzi, że codziennie to ponad 1 mld zł gotówki.

Ile rodzin dostaje alimenty od państwa? Tylko 39 tys. Ułamek potrzebujących. Bo **niepłacenie alimentów to w Polsce plaga, z którą nie potrafił sobie poradzić żaden rząd**. I tak pozostanie, dopóki limit dochodowy na osobę będzie wynosił 1209 zł. Spróbujcie za tę kwotę wyżyć. Najwyższa też pora, by państwo skuteczniej egzekwowało obowiązki alimentacyjne od dłużników.

TVN i Polsat trafią na **listę podmiotów pod specjalną ochroną**. Ma to związek ze spekulacjami, że amerykański właściciel sprzeda TVN inwestorom sprzyjającym PiS. Warner Bros. Discovery jest tak zadłużony (40 mld dol.), że chce sprzedać stację temu, kto zapłaci więcej.

Od 1 czerwca 2024 r. ponownie działa **program in vitro**, na który rząd przeznacza 500 mln zł rocznie. Dzięki programowi są już **5064 ciążę**.

Gdy w 2018 r. **Orlen** za **prezesury Obajtka** podejmował decyzję o wielkiej inwestycji **Olefiny III**, jej koszt szacowano na 8,3 mld zł. W 2024 r. jest to już 45 mld zł, a jeśli policzyć ukryte wydatki, ponad 50 mld zł. Nowy zarząd Orlenu urealnił tę sufitową twórczość Obajtka. Ma być budowana Nowa Chemia za o wiele mniejsze pieniądze.

Nagrodę im. Jerzego Turowicza otrzymali **Anne Applebaum** – za dorobek pisarski i dziennikarski oraz cenny wkład w opis historii Europy Środkowo-Wschodniej, a także **Warszawski Klub Inteligencji Katolickiej**.

Z ponad 62 tys. osób pracujących w obszarze kultury tylko 11% jest zatrudnionych na umowę o pracę, 37% pracuje na umowę o dzieło. Pozostali są na samozatrudnieniu, zleceniach lub nie mają żadnych umów (**„Tygodnik Powszechny”**).

Nawet skarbówka zatrudnia na etatach kapelanów. **Krajowa Administracja Skarbowa** w ciągu pięciu lat wydała 5 mln zł na **etaty siedmiu księży**. I 1,5 mln zł tylko w 2023 r. na nagrody roczne i jubileuszowe.

Już ponad 28 tys. osób zachorowało w tym roku na krztusiec.

Największymi odbiorcami polskich artykułów rolno-spożywczych w 2023 r. były na rynku unijnym Niemcy (13,3 mld euro), Niderlandy (3,2 mld euro), Francja (3 mld), Włochy (2,5 mld) i Czechy (2,4 mld).

Coco Gauff zarobiła w tym roku 30,4 mln dol., a **Iga Świątek** 21,4 mln. W większości są to pieniądze z kontraktów reklamowych.

Według amerykańskiego dwutygodnika „Forbes” na świecie jest **2781 miliarderów**, którzy zgromadzili **majątek o wartości 14,2 bln dol.**

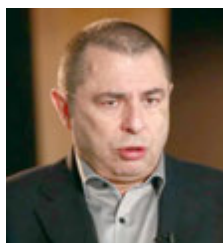
Najczęściej marnowana żywność w Polsce to owoce (27,7%), wędliny (26%), warzywa (25,4%) i pieczywo (20,9%).

PRZEBŁYSKI

W „Tysolu” wreszcie prawda o Orlenie

Daniel Obajtek, jeszcze bez czarnego paska na oczach, wyciął „Tygodnikowi Solidarność” numer, który zaszkodził związkowców. Najpierw sypał organowi Dudy kasę z Orlenu i tygodnik puchł od panegiryków na chwałę nowego Dyzmy. Obajtko na szczęście w Orlenie już nie ma, ale umowa sponsorska została. Przydała się nowemu zarządowi Orlenu, który przedstawił na łamach „Tysola” swój pierwszy prawdziwy tekst. Jest dużo lepiej niż za rządów Dyzmy z Pcmia. 20 grudnia Orlen wypłaci dywidendę po 4,15 zł za jedną akcję.

Jeżeli Obajtek zawarł długą umowę z „Tysolem”, to będzie się działo. Co tydzień prawda o Orlenie.

Wildstein z kompleksem Kapuścińskiego

Skoro był miś na miarę czasów, to bywają i pisarze na miarę potrzeb. A zapotrzebowanie na literatów jest, zwłaszcza w PiS, ogromne. Niestety, popyt przewyższa podaż. A jak już się trafi literat chętny do współpracy, to na miarę Bronisława

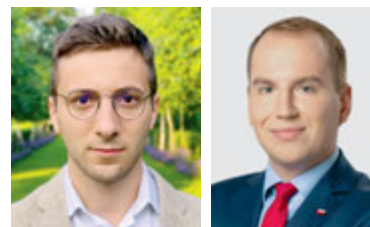
Wildsteina. Karmiła go dojna zmiana nagrodami. Udekorowała Orderem Orła Białego. Ale lud pisowski nie rozsmakował się w prozie Wildsteina. Sfrustrowany śladowym czytelnictwem literat Wildstein pojechał z grubej rury po Ryszardzie Kapuścińskim. Bo Polska Agencja Prasowa po przerwie (w latach 2015-2023) przywróciła Nagrodę im. Ryszarda Kapuścińskiego. Tego Wildstein już nie mógł przeboleć.

Nie dziwimy się. Kapuściński był wielki i pozostanie w historii. A Wildstein? Mógłby na początek nauczyć się pisać.

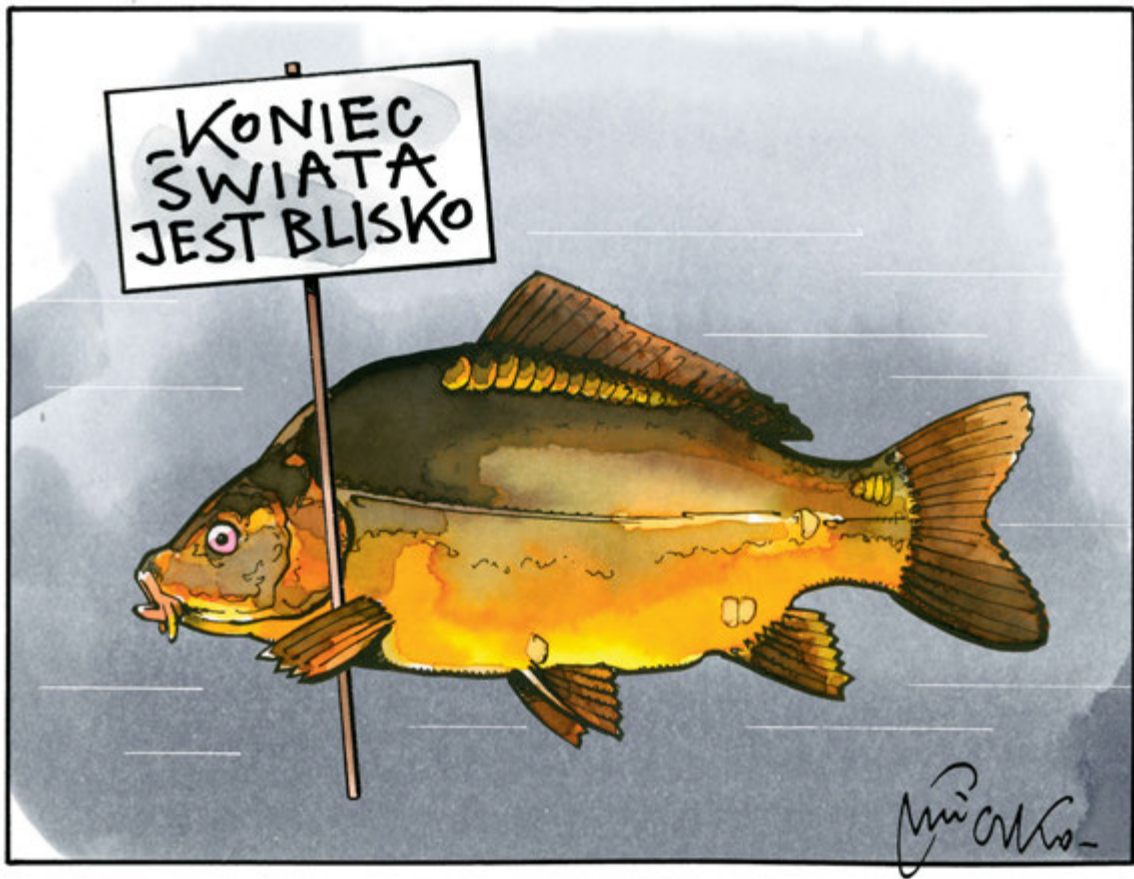
Młody Sikorski kontra sepleniący narodowiec

Znany głównie z memów Adam Andruszkiewicz, narodowiec z Grajewa, został koordynatorem kampanii internetowej Karola Nawrockiego. Z Andruszkiewiczem kpią nawet media dojrzałej zmiany, bo tak mamrocze, że trudno go zrozumieć. Przytulił go Morawiecki, pozwolił nawet robić za wiceministra. Ale o czym syn ziemi grajewskiej mógł rozmawiać z bankierem? Ze specjalistą od wyciskania sztangi Andruszkiewiczowi jest bardziej po drodze.

Zobaczymy, jak sobie poradzi z Aleksandrem Sikorskim, synem Radosława, który zaczął pomagać Rafałowi Trzaskowskiemu. Świetnie wykształcony i kreatywny Sikorski przebija Andruszkiewiczza pod każdym względem. Co oczywiście nas nie martwi.

PYTANIE TYGODNIA

Czy Polak zna swoje prawa?

PROF. MAREK CHMAJ,
prawnik, konstytucjonalista

Odpowiedź nie jest jednoznaczna. Jedni Polacy znają bardzo dobrze swoje prawa, np. więźniowie czy osoby będące w areszcie. Wielu bardzo dobrze sporządza pisma procesowe. W związku z tym sami piszą skargi choćby do Rzecznika Praw Obywatelskich. Mamy więc grupę, która świetnie zna swoje prawa i z nich korzysta. Jest też jednak dużo osób, które nie tylko nie znają swoich praw, ale także ich nie chronią. Bardzo wnikliwie czytamy umowę na dostawę internetu, a nie wczytujemy się w umowę kupna mieszkania czy umowę przedwstępną. Różnica jest taka, że w pierwszym przypadku umowa jest na krótko i na kilkadziesiąt złotych. W drugiej zaś sytuacji chodzi o setki tysięcy złotych i dekady. Bardzo często nie znamy także naszych praw konsumenckich albo posługujemy się nimi tylko w mocno ograniczonym zakresie. Dlatego nieznanie prawa czy brak chęci nawigowania w gąszczu przepisów obraca się przeciwko nam.

TOMASZ CHRÓSTNY,
prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

Jeśli chodzi o znajomość praw konsumenckich w Polsce, to jest coraz lepiej. Jako „raczej dobrą” swoją świadomość konsumencką oceniają sami Polacy. Tak wynika m.in. z badania wykonanego na zlecenie Fundacji Forum Konsumentów i firmę Amazon, którego wyniki zostały opublikowane w marcu tego roku. O rosnącej świadomości prawa konsumenckiego świadczy także liczba i treść sygnałów konsumenckich wpływających do UOKiK. Skąd ta poprawa? Przede wszystkim w ciągu ostatnich lat znacząco poprawiło się prawo konsumenckie, ale Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów jako jeden ze strażników tego prawa ma w tym swój udział. To efekt choćby naszych kampanii edukacyjnych czy działań informacyjnych związanych z postępowaniami wobec przedsiębiorców łamiących przepisy.

DR KAMIL STĘPNIAK,
prawnik, Centrum Prawa Konstytucyjnego i Monitorowania Praworządności

Trudno ocenić znajomość prawa wśród rodaków postrzeganych jako pewna całość. Wynika to ze zróżnicowanego wykształcenia, zainteresowań, wpływów środowiska czy wykonywanej pracy. Natomiast można powiedzieć, że ze świadomością Polaków co do ich praw jest trochę tak jak z ludową obrzędowością. Postępujemy w określony sposób, bo żyjemy w określonej kulturze prawnej. Chodzimy na pasterkę, bo taka jest tradycja. Oczywiście uogólniam. Mamy świadomość określonych uprawnień, ale często nie wiemy, z czego one wynikają. Problem pojawia się w momencie, w którym takie prawa jesteśmy zmuszeni wyegzekwować. Tutaj najczęściej sięgamy do wyszukiwarki internetowej, a ona nie jest najlepszym doradcą. Dlatego warto byłoby postawić na edukację prawną już od najmłodszych lat.